

ביאורי רבינו על מזמור קכ"ב

ליקוט מאמרים ושיחות

(נערך ע"י נחמי' משה דייטש ושניאור זלמן פרקש)

"ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו"

[ד"ה ועשו לי מקדש - תשמ"ג]

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ואמרו רז"ל כל מקום שנאמר לי אינו זו לעולם לא בעולם הזה ולא בעולם הבא כו' בבית המקדש מה הוא אומר ועשו לי מקדש. וצריך להבין, הרי המקדש, היינו המשכן דאקרי מקדש, היו בו שינויים, וכן המקדש שעשה שלמה והבית השני שניהם נחרבו, היינו דלא זו בלבד שהיו בהם שינויים, אלא שבטלו לגמרי לכאורה, ואיך נאמר דאינו זו לעולם. ומבאר זה כ"ק אדמו"ר הצ"צ באוה"ת, שמקדש העליון מחובר ממש למקדש התחתון, וכענין "ירושלים הבנויה" כעיר שחבורה לה יחדיו, ואמרו רז"ל שירושלים של מעלה מחובר עם ירושלים של מטה, וזהו אינו זו לעולם, שמאיר גם עכשיו ברוחניות מקדש העליון.

אמנם לכאורה ענין זה שייך למקדש העליון ברוחניות, אבל מה זה שייך למקדש הגשמי עליו נאמר ועשו לי מקדש שאינו זו לעולם. ויש לומר, שלכן מביא כ"ק אדמו"ר הצ"צ עוד ביאור ע"פ מש"נ ואהי' להם למקדש מעט ואמרו רז"ל אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, היינו שבכל מקום, גם בזמן הגלות, הנה הבתי כנסיות ובתי מדרשות הם מקדש מעט שמשם אינו זו לעולם.

ויש להוסיף בזה, דזהו גם תוכן הענין דאינו זו מירושלים של מעלה, דמכיון שאינו זו מירושלים של מעלה לכן גם אינו זו מירושלים של מטה, דגם כאשר הי' החורבן באופן דכילה חמתו על העצים ועל האבנים, נשאר גם הבית המקדש שלמטה, הבתי כנסיות ובתי מדרשות שהם מקדש מעט.

[סוף ד"ה לא היו ימים טובים - תשמ"ו]

ב' הגירסאות (בנות ישראל ובנות ירושלים) מרמזות על ב' דרגות, בחי' ישראל הוא ז"א וירושלים היא מלכות. אבל בענין זה ירושלים (מלכות) היא למעלה מישראל (ז"א), כי היא בחי' ירושלים עיר הקודש המוסיפה כח בז"א, בחי' נקבה תסובב גבר. וכמו ירושלים עיר הקודש בפשטות שהיא היתה עיר הבירה דכל ארץ ישראל, קרית מלך רב. ולשם עלו כל ישראל שלש פעמים בשנה, כמ"ש שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה'. והזכרים (זכורך) היו מביאים גם את נשותיהם ובניהם, וגם קטנים, ובשנת הקהל אפילו קטני קטנים, על מנת לשמחם בשמחת הרגל. ומזה מובן גם ענין המעלה הרוחניות שבירושלים, שבזמנים מיוחדים אלו היו מקבלים ענינים רוחניים מיוחדים בירושלים, במכל שכן וקל וחומר מפעולת ירושלים בכל ימות השנה. וכמ"ש "ירושלים הבנויה" כעיר שחבורה לה יחדיו, ואמרו רז"ל שבירושלים בזמן הרגל כל ישראל הם חברים (וענין זה

נוגע גם להלכה בפועל), ובירושלים גופא הנה כשם שארץ ישראל מקודשת מכל הארצות וירושלים מקודשת מארץ ישראל, הרי יש בה בית המקדש וקודש הקדשים וכו'.

”כעיר שחבורה לה יחדיו”

[לקו"ש חלק לז שמיני – שיחה א]

פסק הרמב"ם (הל' מטמאי משכב ומושב פי"א ה"ט) "טומאת עם הארץ ברגל כטהרה היא חשובה, שכל ישראל חברים הן ברגלים וכליהם כולם ואוכליהם ומשקיהן טהורים ברגל, מפני שהכל מטהרין עצמן ועולים לרגל, לפיכך הן נאמנים כל ימות הרגל בין על הקודש בין על התרומה, משעבר הרגל חוזרין לטומאתן".

במקורו של דין זה (שכל ישראל חברים הן ברגלים) במס' חגיגה הובא רק לימוד מקרא – "דאמר קרא ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים (בפלאגש בגבעה כתיב, שנאספו כל ישראל בגבעה. רש"י) הכתוב עשאן כולן חברים" (ורגל שעת אסיפה הוא. רש"י)

בירושלמי הובא ע"ז כתוב אחר "ירושלים הבנוי' כעיר שחבורה לה יחדיו, עיר שהיא עושה כל ישראל לחברים, מעתה אפילו בשאר ימות השנה. . בלבד בשעה ששם עלו שבטים"

לפי טעם זה יש מקום לומר שזהו רק לזמן הרגל.

יש לעיין בטעם שהביא הבבלי הכתוב ד"ויאסף גו' כאיש אחד חברים", שמדבר בגבעה (ואינו שייך לזמן הרגל, ולא הכתוב שהובא בירושלמי "כעיר שחבורה לה יחדיו" שמדבר בירושלים (ששם עולים לרגל).

ויש לומר, שיש חילוק בין ב' הדרשות בעצם טעם וסיבת הדין:

להירושלמי עיקר הטעם שכל ישראל חברים ברגל הוא מפני שנמצאים בירושלים (בשביל עלי' לרגל). ולפ"ז י"ל, שטעם הדין הוא, דכשם שיש דברים שמחמת חומרתן אפילו ע"ה נזהרים בהם (כמו טהרת פרה, ויין ושמן של נסכים), עד"ז בנוגע לעיר ירושלים ("בשעה ששם עלו שבטים"), דכיון ששם הוא ביהמ"ק ומקום אכילת קדשים, לכן נזהרים שם ביותר. ולכן קס"ד "מעתה אפילו בשאר ימות השנה" (שכל השנה כולה יש לע"ה דין חבר בירושלים), ולמדין מקרא "בלבד בשעה ששם עלו שבטים", דרק אז נזהרים ביותר.

משא"כ להבבלי שהביא קרא ד"ויאסף גו'" המדבר בגבעה, אין זה מצד קדושת העיר ירושלים, אלא מפני ענין אסיפת בני"י, ד"רגל שעת אסיפה הוא" (וכמפורש ברש"י בכל זמן שישראל נאספים למקום אחד קרי להו חברים" – לאו דוקא האסיפה בירושלים).

ובהסברת הדבר י"ל, דכאשר "ישראל נאספים למקום אחד" מתבטלת מציאות היחיד ויש כאן רק מציאות הציבור, ואין דנים כל יחיד ויחיד בפ"ע אלא דנים את הציבור (ו(דין) היחיד נגרר אחרי ה-ציבור). וזהו הפירוש ש"הכתוב עשאן כולן חברים", דכאשר כל ישראל נאספים יחד, חל על הציבור כולו גדר דחבר, שהציבור דישראל הם בגדר "חברים".

וזהו שכתב הרמב"ם "טומאת עם הארץ ברגל כטהרה היא חשובה, שכל ישראל חברים הן ברגלים", דחל על הציבור ("כל ישראל") גדר דחבר.

ויש לבאר זה ע"ד הרמז והמוסר, ע"פ מ"ש "השוכן אתם בתוך טומאתם", "אע"פ שהם טמאים שכינה ביניהם" – דכאשר ישראל נאספים יחד, עד שמת-אחדים יחד ונעשים מציאות אחת של ציבור, אזי הקב"ה נמצא

עמהם, ועוד זאת — באופן של "שוכן", "על שם ששוכנת ומתלבשת", היינו שהשכינה מתלבשת בתוך כל אחד ואחת מישראל גם בהיותם במצב ד"טומאתם".

ובפנימיות העיניים יש להוסיף: מבואר במ"א דזה שרק ישראל הם מציאות אחת של ציבור, הוא לפי שיש ענין בנפש כל איש ישראל, שהוא בשווה ממש אצל כל ישראל, מקטן שבקטנים עד לגדול שבגדולים (והוא למעלה מהתחלקות לגמרי).

וענין זה הוא בחי' "יחידה" שבנפש, מלשון "יחיד", לפי שענינה הוא שהיא מיוחדת בו ית', בתכלית ההתאחדות, ומחמת ה"יחידה" הרי כל ישראל הם כמו נקודה אחת ויחידה.

וזוהו גם הטעם ד"כל זמן שישראל נאספים למקום אחד קרי להו חברים", דכאשר ישראל מתאחדים יחד, באחדות גמורה (מציאות של ציבור), מתגלה בהם היחידה, ומצד זה הם למעלה מכל ענין של טומאה, דענין הטומאה יכול לנגוע רק בכחות הגלויים של איש ישראל, אבל לא בבחי' יחידה, ולכן במצב זה של אסיפה ברגל — "כל ישראל חברים".

"ששם עלו שבטים, שבטי י-ה, עדות לישראל"

[ד"ה וידבר וגו' שאו את ראש בני וגו' - תשי"ד]

מבואר בתו"א פ' יחי שהשבטים הם האורות דאצילות שירדו לבריאה כו', והיינו שגם בהיותם בבריאה הם במדרגתם כמו שהם באצילות. ולפי שמצד אחד הם בבריאה, וביחד עם זה, בהיותם בבריאה הם במדרגת האצילות, לכן הם המקשרים אצי' ובי"ע, שזהו מ"ש "ששם עלו שבטים שבטי י-ה עדות לישראל", דשבטי י-ה היינו שהם במדרגת האצילות, אך מ"מ להיותם בבריאה הם עדות לישראל. וזהו מ"ש ואתכם יהיו איש איש למטה, שאף שההמשכה היא ע"י אהרן שושבינא דמטרוניתא, מ"מ, בכדי שיהי' החיבור דמדרגה זו עם נש"י שהם בבי"ע, הרי זה נעשה ע"י הנשיאים דוקא, דכיון שמצד אחד הם בבריאה, וביחד עם זה, גם בהיותם בבריאה הרי הם טפלים ובטלים למשה ואהרן (שזהו מ"ש ואתכם יהיו), היינו שהם במדרגת האצילות, לכן דוקא ע"י ההעלאה שלהם (שענין המנין, שאו גו', נעשה גם על ידם) נעשית ההמשכה דבחי' אהרן בבני"י כפי שהם בבי"ע.

אמנם גם זה אינו מספיק עדיין, והוצרך שכל זה יכתב בתורה ויקראוהו בתורה בכל שנה ושנה, והיינו, לפי שכל הנ"ל הי' בהדור דיוצאי מצרים מיד אחרי מ"ת, אבל בדורות הבאים הרי זה בהעלם, אך ע"י הקריאה בתורה בכל שנה ושנה מגלים זה מההעלם אל הגילוי .. שע"י הקריאה בתורה מגלים מהעלם לגילוי, דבתורה איתא חיים הם למוצאייהם, למוצאייהם בפה, שהו"ע הרוח פה שבתורה, ולכן ע"י הקריאה בתורה בכל דור ודור ובכל שנה ושנה פועלים שכל ענין הנ"ל יומשך מההעלם אל הגילוי.

[ד"ה וידבר וגו' איש על דגלו - תשט"ו]

כללות ענין השבטים, ענינם הוא לחבר ולהעלות עולמות בכלל ועולם הבריאה בפרט לאצילות, כמ"ש "ששם עלו שבטים שבטי י-ה", והעלאה זו היא ע"י הקדמת ההמשכה, שזהו פירוש הלשון שבטים, מלשון כוכבא דשביט, שהו"ע ההמשכה מלמעלה למטה, והמשכה זו היא נתינת כח על ההעלאה מלמטה למעלה, להעלות את עולמות בי"ע שנתהוו מצד ספירת המלכות כמו שהיא מתעלמת ומסתתרת בבי"ע, ועבודת השבטים היא להעלות את המלכות.

השבטים הם המשכה מהאבות, דהאבות הם מרכבתא עילאה, היינו בחי' אצילות, והשבטים שהם המשכה מהאבות, כוכבא דשביט, הם ממשכיכים בחי' אצילות גם בבי"ע, וכמאמר רז"ל שהשבטים אמרו ליעקב כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, היינו, שממשכיכים בחי' אחד גם בבי"ע. וענין זה הוא ע"י עבודתם בעבודת הבירורים שמבררים את הניצוצות שנפלו למטה בשבירת הכלים, כמ"ש והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה, שהו"ע עבודת הבירורים, ועל ידי עבודה זו הם מחברים בי"ע עם אצילות. אמנם, אף שהשבטים מחברים אצילות בבי"ע, מ"מ, כפי שנמשך בבי"ע אין זה בחינת אצילות ממש, דזהו מ"ש כן אין בלבנו אלא אחד, כך דייקא, בכ"ף הדמיון בלבד... אך כל זה הו"ע עבודת השבטים מצד עצמם. ולכן צריך להיות ענין הדגלים, ג' שבטים בדגל אחד, שהו"ע ההתכללות, דכיון שענין ההתכללות הוא מצד הארה נעלית ביותר, הנה הארה זו פועלת שיהי' החיבור דבי"ע ואצילות (לא רק באופן דגונא כו' אוף הכי כו', בכ"ף הדמיון בלבד, אלא) למהוי אחד באחד ממש.

...השבטים ביררו את הניצוצות שנפלו בשבירת הכלים למטה, שזהו מש"נ והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה, דשדה הוא מקום שאינו מושב אדם העליון, ושם נעשית עבודת השבטים שמאלמים אלומים, ללקט את הניצוצות הפזורות כו'.

אמנם אף שע"י עבודת השבטים נעשה החיבור דבי"ע באצילות, מ"מ, הרי זה באופן דכשם כו' כך כו', בכ"ף הדמיון בלבד כנ"ל, והיינו לפי שהשבטים הם נשמות דבריאה, ועבודתם הוא עבודה דזרע בהמה בלבד.. אמנם כל זה הוא עבודת השבטים מצד עצמם שהיא העבודה דדעת תחתון שהו"ע ביטול היש בלבד. ולכן הוצרך להיות ענין הדגלים, שהו"ע ההתכללות של ג' קוים (דג' קוים הוא כללות ההשתלשלות), וכיון שענין ההתכללות הוא מצד הארת אור נעלה ביותר, הנה עי"ז נעשה ביטול במציאות.

וענין זה נעשה ע"י ההמשכה מבחי' החכמה דוקא, שזהו מ"ש איש על דגלו לבית אבותם, ואמרו רז"ל לבית אבותם ולא לבית אמותם, והיינו, שההתכללות דהדגלים אינה מצד הבינה שנקראת אם הבנים, כי אם לבית אבותם דוקא, בחי' חכמה, שמצד זה נעשית התכללות הדגלים באופן של ביטול במציאות. וזהו גם לבית אבותם, באות שמסור להם יעקב אביהם, דיעקב הוא מדת הת"ת, בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה, שעל ידו נעשית התכללות הקוין חו"ג באופן של ביטול אמיתי. וכיון שהשבטים הם מלשון כוכבא דשביט שהו"ע ההמשכה מיעקב, הנה מצד המשכה זו יש בכחם (ע"י הדגלים) לפעול ענין ההעלאה, העלאת בי"ע באצילות. וכמו בענין חתונה שע"י המשכת החתן, נחות דרגא, נעשה העלאת הכלה, כמ"ש לכה דודי לקראת כלה, וכידוע בענין שושבינא דמלכא ושושבינא דמטרוניתא. וזהו גם מ"ש הודו להוי' קראו בשמו, דע"י העלי' דהודו נעשית ההמשכה דקראו בשמו. וכמו"כ הוא בענין השבטים, דלהיותם המשכה מהאבות, הנה עי"ז נעשה ההעלאה דבי"ע לאצילות, באופן שגם בבי"ע יהי' ביטול במציאות כמו באצילות.

[ד"ה הנה ישכיל עבדי - תשי"ז]

קרי"ס ענינו לחבר בי"ע ואצילות, ולכן היתה הבקיעה לי"ב גזרים, היינו לחבר הי"ב בקר דבי"ע, שהם ד' מחנות שכינה שכל אחד כלול מג', להעלותם באצילות. וכמו"כ הוא גם בענין קי"ס שהוא הכנה למתן תורה, הרי בתורה ישנם ו' קצוות, ששה סדרי משנה, שהם טהור והיפוכו כשר והיפוכו זכאי והיפוכו, והיינו הששה מדות, ולהיותם מדות שע"פ השכל, מדות דתקון, הרי הם כפולות, שהם בהתכללות, ומספרם י"ב. ולכן צריך לחבר הי"ב קצוות שבבי"ע עם הי"ב גבולי אלכסון שבאצילות, וכמ"ש "ששם עלו שבטים", והוא עליית הי"ב שבטים דבי"ע לאצילות. וכמו"כ הוא גם למעלה יותר בענין החיבור דאצילות ולמעלה מאצילות, שגם בשביל זה היתה הבקיעה לי"ב גזרים, היינו לחבר הי"ב גבולי אלכסון דאצילות עם ההמשכה שלמעלה מאצילות. אמנם גילוי פנימיות

התורה שיגלה מלך המשיח, שהו"ע גילוי פנימיות עתיק, הרי הוא למעלה מהשגה דבינה. ולכן תהי' הבקיעה דלעתיד לשבעה נחלים, כי, המדות כמו שהם מצד הבינה הם בהתכללות, אבל המדות כמו שהם מצד הרצון, הרי כל מדה ומדה היא בפני עצמה. וזהו כללות ההפרש בין ג' הבקיעות. דקריעת ים סוף שהוא חיבור אצי' ובי"ע הי' לי"ב גזרים, ובקיעת הירדן שהי' כבר אחרי קי"ס שנעשה כבר החיבור דאצילות ובי"ע, והבקיעה הי' כפשוטו בכדי לעבור מעבר לעבר, הנה הבקיעה הי' לקרע אחד, ובקיעת הנהר דלעתיד תהי' לז' נחלים, בשביל גילוי פנימיות התענוג מז' תחתונות דעתיק שיתגלה לעתיד ע"י מלך המשיח, שילמוד פנימיות התורה עם כל ישראל, למעלה מהאבות וממשה רבינו ומאדה"ר.

[ד"ה איש על דגלו - תשי"ז]

ענין הדגלים דהשבטים, דהנה, השבטים הם מרכבתא תתאה, כידוע ההפרש בין האבות להשבטים שהאבות הם מרכבתא עילאה דאצילות והשבטים הם מרכבתא תתאה דבי"ע, ובפרטיות הו"ע המרכבה דעולם הבריאה, ועז"נ "ששם עלו שבטים", שצריך להיות בהם ענין העלי', לפי שמצד עצמם הרי מדריגתם היא בבריאה. ומ"מ הרי הם נושאים ומעלים את בחי' הים העומד עליהם מלמעלה, דקאי על בחי' מלכות דאצילות כפי שנעשית עתיק לבריאה להיות מקור להתהוות הבי"ע, והרי אופן ההתהוות הוא בדרך העלם והסתר הבורא מהנברא, שלכן מרגישים הנבראים את עצמם ליש, ומשום זה צריך לרומם ולהעלות את המלכות שתתעלה באצילות, כידוע בענין ארוממך אלקי המלך, הנה עלי' זו נעשית ע"י השבטים. והיינו, דעם היות השבטים בחי' מרכבתא דבריאה שלמטה במדריגה מבחי' מלכות דאצילות, מ"מ, כיון שהשבטים הם באופן של המשכה משרשם, דזהו פירוש שבטים מלשון כוכבא דשביט, הנה מצד שרשם יש בכחם להעלות את בחי' המלכות. וע"ד משנת"ל בענין המלאכים, שהטעם שהם יכולים להעלות את הכסא כו' הוא מצד שרשם בתהו, כמו"כ יובן גם בענין השבטים, שכיון שבשרשם הם שבטי י"ה, שהוא בחי' ז"א דאצי', הרי מצד שרשם הם למעלה מהמלכות, ובפרט לפי הידוע שז"א בעתיקא אחיד ותליא, והרי עתיק הוא למעלה מכללות ההשתלשלות דאצילות, ומצד שרשם יכולים הם להעלות את בחי' המלכות.

[ד"ה וטהר לבנו - תשי"ז]

מה שכנס"י נקראת בשם ציון, דהנה, ציון הוא לשון סימן, היינו שהנשמות הם סימן על אלקות, וענין הסימן הוא על דבר הנעלם דוקא, שהרי על דבר הגלוי אין צריך סימן, כי אם על דבר הנעלם דוקא, והוא ענין בחינת האלקות שלמעלה מהשתלשלות, שהמשכתה היא ע"י עבודת עצם הנשמה דוקא, וזהו מה שהנשמות נקראו בשם ציון, לפי שעיקר ענין הנשמות אינו עבודתם כמו שהיא בהגבלה, כי אם העבודה דרעו"ד, שע"ז נעשית המשכת האור שלמעלה מהשתלשלות. וזהו ג"כ מ"ש "ששם עלו שבטים שבטי י-ה עדות לישראל גו"ם.

דהנה, השבטים הם הנשמות כמו שהם בבריאה, י"ב גבולי אלכסונים דז"א, ושם עלו שבטים היינו עלייתם לאצילות, לבחינת טהורה היא. וכאשר עבודתם היא בבחינה זו, אזי הם עדות לישראל, דענין העדות הוא ג"כ על דבר הנעלם דוקא, דעל דבר הגלוי אינו צריך עדות, וגם על מילתא דעבידא לאגלויי אין צריך עדות גמורה, כי אם על דבר הנעלם לגמרי דוקא, שהוא בחינת האלקות שלמעלה מהשתלשלות, הנה המשכת בחינה זו היא ע"י עלו שבטים דוקא, היינו עלייתם לבחינת טהורה היא.

ובזה יובן תוכן הבקשה וטהר לבנו לעבדך באמת, דלהיות שהעבודה שמצד שכל ומדות שייך בה שינויים, לכן מבקשים שיהי' בזה התוקף דבחינת טהורה היא, שזהו וטהר לבנו, היינו שיהי' המשכת התוקף מבחינת טהורה היא בעבודה שמצד שכל ומדות, שאז תהי' עבודתו באמת, דשפת אמת תכון לעד.

השבטים הם נשמות כמו שהם בבריאה, י"ב אלכסונים דז"א, "ששם עלו שבטים שבטי י-ה" הוא עבודת השבטים להעלות מבריאה לאצי, לטהורה היא, ואז הם "עדות לישראל" כי הם מגלים אלקות ממקום הנעלם.

[ד"ה אלה מסעי - תשי"ט]

כאשר הנשמה היא בבחי' טהורה היא אזי נקראת בשם ציון, כמ"ש לאמר לציון עמי אתה, היינו שישראל נקראים בשם ציון, שזהו מצד עצם הנשמה, בחי' טהורה היא. והענין בזה, דהנה, ציון הוא מלשון ציון וסימן, וענין הסימן הוא דוקא על דבר הנאבד שהוא דבר נעלם. ודוגמתו למעלה, שבנוגע לבחי' האור שממכ"ע אין צריך לסימן, להיותו דבר הגלוי, וכמבואר במ"א שגם אוה"ע מאמינים בבחי' ממכ"ע, להיותו דבר הגלוי ומוכרח ע"פ שכל, וענין הסימן הוא על בחי' אור הסובב דוקא, והיינו, אמיתית ענין הסובב שלגבי' הכל בשוה, שזהו בהעלם, ולכן צריך לסימן. וזהו שישראל נקראים בשם ציון, היינו, שבחי' עצם הנשמה, טהורה היא, היא ציון וסימן על בחי' אור הסובב. וטעם הדבר, לפי שגם עצם הנשמה היא דוגמת הסובב, ולכן היא בבחי' סימן על אור זה, שהרי הסימן צריך להיות מעין ודוגמת הדבר שעליו בא הסימן, והיינו כמשנת"ל דעצם הנשמה אינו בא בהתלבשות בגוף, כי אם בבחי' מקיף מלמעלה, ולכן הוא בבחי' סימן וציון על אור הסובב.

וזהו גם מ"ש "ששם עלו שבטים שבטי י-ה עדות לישראל", דענין העדות הוא ג"כ על דבר הנעלם דוקא, שהרי על דבר הגלוי אינו צריך לעדות, וגם על מילתא דעבידא לאגלויי אין צריך עדות גמורה, ולכן בעדות אשה מספיק עד א' ומפי אשה ומפי עבד, וכמ"ש הרמב"ם בסוף הל' גירושין, והיינו לפי שזהו מילתא דעבידא לאגלויי, ולכן אין צריך לעדות גמורה, אלא ענין העדות הוא על דבר הנעלם דוקא, דהיינו בחי' אור הסובב כנ"ל. והעדות והסימן על אור הסובב הוא בחי' עצם הנשמה, בחי' טהורה היא. וזהו ששם עלו שבטים שבטי י-ה עדות לישראל, שי"ב השבטים מצד עצמם הם בחי' י"ב בקר דמרכבה דבריאה, שזהו בחי' ההשתלשלות, אך כאשר עלו שבטים, שעולים באצילות, אזי הם עדות לישראל, עדות לבחי' לי רא"ש, בחי' ראש דנשמה, והם עדות שמגלים את אור הסובב.

[ד"ה אלה פקודי - תש"כ]

שבת הוא מלשון המשכה, כמו כוכבא דשביט, שאור הכוכב נמשך והולך לחוץ, וכמו ענף האילן הנמשך מן האילן לחוץ. וב' פרטים בזה, הא', שהוא נמשך לחוץ, והב', שגם כאשר נמשך לחוץ הרי הוא מגוף האילן ודבוק בו. וכמו"כ הוא בענין השבטים, שהם המשכה מהאבות, שהאבות (אין קורין אבות אלא לשלשה) הם בחינת מרכבה דאצילות, והשבטים הם ההמשכה מבחי' מרכבה דאצילות לבי"ע עד למטה בעוה"ז (בדוגמת המשכת הכוכב, כוכבא דשביט, שנמשך לחוץ). ומ"מ, גם בירידתם לבי"ע יש להם שייכות למקורם בבחי' המרכבה דאצילות. והנה, ירידת השבטים לבי"ע היא ירידה גדולה, שהרי אצילות הוא עולם האחדות, דאיהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד, משא"כ בבריאה הוא התחלת הישות, ומשם יפרד, ובפרט הירידה בעוה"ז הגשמי, שהיא ירידה גדולה שבאי"ע. אמנם, תכלית הירידה היא בשביל העלי', כמאמר ירידה צורך עלי', והיינו, שכל ענין השבטים שהו"ע הירידה הוא בשביל העלי'. וזהו מ"ש ששם עלו שבטים, היינו, שכל ענין השבטים שהו"ע הירידה, הוא בשביל העלי', עלו שבטים. וענין זה נרמז גם בחלומו של יוסף, והנה אנחנו מאלמים אלומים גו', שהעבודה דמאלמים אלומים היא אסיפת השבלים שהם דברים נפרדים, דקאי על בי"ע עלמא דפרודא, שזהו גם מ"ש בתוך השדה, שהמקום שבו נמצאים אינו בעיר, בחי' כתפארת אדם לשבת בית, אלא בשדה דהיינו בבי"ע, והעבודה היא לקבצם יחד ולפעול בהם ענין האחדות, שהו"ע העלי' מבי"ע לאצילות.

..וזהו כללות ענין המשכן, שעליו נאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, והיינו שע"י העבודה דמשכן ומקדש, שהו"ע אסיפת ובירור הניצוצות, בירור ראשון ובירור שני (כנ"ל), אזי נעשית ההמשכה דושכנתי בתוכם, שהוא המשכת בחינת התענוג, והגילוי דלעתיד.

[ד"ה וידבר גו' אל ראשי המטות - תשכ"ג]

ההבדל בין שבט למטה הוא, דשניהם ענינם שהם ענפי האילן, וההבדל הוא דשבט היינו כשמחובר לאילן ויונק ממנו, והשבטים הם רכים וצומחים מתחתית האילן לראש האילן, משא"כ מטות הם כשהם נכרתים מן האילן ואינם יונקים ממנו, והם גסים ונמצאים למטה. ועד"ז הנה האבות הם האילן, דאברהם בחסד – אברהם אוהבי יצחק בגבורה כו' והשבטים הם שבטי י-ה ענפי האילן שיונקים מהאילן וצומחים מתחתיתו לראש האילן, היינו להאבות. משא"כ אח"כ כשנפרטו הנשמות פרטיות, הנה אינם כל כך בחיבור, ואפילו האהבה ויראה שלהם הוא בגסות, ונשארים למטה בדוגמת מטות... וזהו וידבר משה אל ראשי המטות, שהם לא רכים כי אם בגסות כו', ונמצאים למטה דוקא כנ"ל, ודוקא שם ממשיך משה – בחי' סוכ"ע, שזהו ע"י תשובה – בחי' ויצעקו אל ה' בצר להם, ולא כפירוש הא' בקדש עצמך, כי אם דוקא פירוש הב' שזהו ענין תשובה. וביחד עם זה הנה ועמך כולם צדיקים, שזהו הכנה לביאת המשיח, דמשיח אתא לאתבא צדיקיא בתיובתא, וכשישראל עושין תשובה נגאלין מיד. והתשובה צריכה להיות בשמחה כמ"ש הרמב"ם, שזהו ענין תשובה עילאה.

[ד"ה זה יתנו - תשכ"ד]

האבות הן הן המרכבה, והם הנקראים בשם אבות, כמארז"ל אין קורין אבות אלא לשלשה, והיינו, שבחי' האבות היא ירושה לבניהם אחריהם בכל דור ודור, שהם מורשישם את עניני עבודתם לכאו"א מישראל, שלכן יש בכאו"א מישראל מג' המדריות של האבות, ועד שאמרו חז"ל שכאו"א מישראל יכול לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב. משא"כ מדריות השבטים, ראובן שמעון וכו', הרי יש לך אדם שאין בו כלל בחי' ומדריות אלו, כי אם מדריות האבות דוקא.

אך צריך להבין, למה אין בכאו"א מישראל גם מדריות השבטים, דלכאורה, כיון שמדריות האבות היא למעלה ממדריות השבטים, הרי אם ביכולת כאו"א מישראל להגיע למדריות האבות, בודאי ביכלתו להגיע למדריות השבטים, דיש בכלל מאתיים מנה.

אמנם, הענין הוא, דאע"פ שהשבטים הם למטה במדריות מן האבות, מ"מ, יש בהם יתרון מעלה על האבות, עד שאין כל אדם זוכה למדריות. וראי' לדבר, מ"מ"ש למה תתעינו ה' מדרכיך תקשיח לבנו מיראתך שוב למען עבדיך שבטי נחלתך, דהנה, דרכיך היינו דרך ה' דאברהם באהבה, ויראתך היינו יראה ופחד דיצחק, ועז"נ שגם כאשר תתעינו ה' מדרכיך תקשיח לבנו מיראתך, היינו, שלא די במדריות האבות, מ"מ, שוב למען עבדיך שבטי נחלתך, שהו"ע השבטים, שמזה מוכח שיש כח גדול יותר בשבטים מן האבות שישוב ויתגלה לכנס"י בעבורם דוקא.

וכללות הענין בזה, שהאבות הן הן המרכבה, היינו, בבחי' פני ארי' לפני שור לפני נשר, פני ארי' אל הימין, בחי' החסד, הו"ע האהבה דאברהם, פני שור מהשמאל, בחי' הגבורה, הו"ע הפחד והיראה דיצחק, לפני נשר, קו האמצעי, בחי' תפארת, שהו"ע הרחמים (כידוע שנשר הוא רחמני), הוא מדתו של יעקב (שכולל גם חסד וגבורה דאברהם ויצחק, כמ"ש אלקי אבי אלקי אברהם ופחד יצחק הי' לי). אמנם, בחי' פני אדם, שכולל כולם, ומקבל מבחי' פני אדם העליון שעל הכסא, זהו דוקא בי"ב השבטים, שהם ד' דגלים שכלולים בד' אותיות שם הוי' וע"ד

הענין דק"ש, שיש בו ג' האהבות דבכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, שהם ג' המדריגות דהאבות שהן המרכבה דפני שור פני ארי' ופני נשר, ומ"מ, עדיין אין זה בחי' פני אדם, שנעשה לאחר התפלה, ע"י לימוד התורה דוקא. אמנם כל זה הוא מדריגת האבות שהם המרכבה, בבחי' פני שור ופני ארי' ופני נשר, שזהו בבחי' המדות בלבד. ועז"נ למה תתעינו ה' מדרכיך תקשיח לבנו מיראתך (שאם לא די במעלת האבות אזי) שוב למען עבדיך שבטי נחלתך, היינו, שיש מעלה במדריגת השבטים לגבי מדריגת האבות, וכמ"ש "ששם עלו שבטים שבטי י"ה", היינו, שכאשר השבטים הם בעלי' (עלו שבטים) הרי הם בבחי' י"ה, שזהו בחו"ב דאצילות, בחי' המוחין, למעלה מהאבות שהם בבחי' חג"ת, בחי' המדות. וענינו בעבודה, שכללות העבודה בבחי' המדות, שהו"ע האהבה דבכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, היא באופן שנרגשת בזה מציאות עצמו, בבחי' יש מי שאוהב, ועד שאפילו האהבה דבכל מאדך שהיא באופן של ביטול, הרי זה באופן שמרגיש בעצמו בחי' הביטול, וכמו ופלאשו ושמה ראומה, ראו מ"ה, היינו, ראו שאני בטל. אך שלימות העבודה הו"ע לימוד התורה, שזהו שלאחרי ג' האהבות דבכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, נאמר והיו הדברים האלה גו' ודברת בם, שהו"ע המוחין שלמעלה מהעולמות, כמארז"ל אלפיים שנה קדמה תורה לעולם, ועי"ז מגיעים בבחי' פני אדם, שלמעלה מפני שור פני ארי' ופני נשר שבמרכבה. וענין זה נמשך ע"י משה רבינו, שענינו תכלית הביטול, כמ"ש ונחנו מ"ה, ולכן על ידו נמשך הביטול שע"י לימוד התורה גם למטה.

[ד"ה איש על דגלו - תש"ל]

מבואר באוה"ת להצ"צ בענין איש על דגלו. דהנה לכאורה אינו מובן, דמכיון שכל ענין הדגלים הוא מזה שראו ישראל בעת מ"ת כשהי' וירד ה' על הר סיני, שמשו"ז נתאו, א"כ היו צריכים להתאוות למה שלמעלה מבחי' איש על דגלו, דאיש על דגלו הוא רק כפי השבטים, והיו צריכים להתאוות לכפי שהוא אצל האבות שהוא בהתכללות ובמדריגה עליונה יותר. דאף שגם כשהדגלים מחולקים לפי אופן השבטים הם ג"כ בהתכללות, ג' שבטים לכל רוח, אבל מ"מ הרי יש בזה גם התחלקות דג' וכו', ואין זה בדומה להתכללות דהאבות.

והגם שבזה שהשבטים הם בהתחלקות ישנם ב' אופנים, כמו שהם בבי"ע עלמא דפרודא, דשם הם בהתחלקות ממש, וכמו שהם באצילות שזהו מ"ש "ששם עלו שבטים שבטי י-ה", שנקרא ג"כ עולם, וגם שם הם בהתחלקות שזהו הי"ב גבולי אלכסון, ומ"ש איש על דגלו לבית אבותם המכוון בזה הוא לזמן שהשבטים מקבלים מהאבות (אבותם), היינו כמו שהם באצילות – מ"מ הרי יש מעלה עליונה יותר בבחי' האבות עצמם, כמשארז"ל אין קורין אבות אלא לשלשה, ומבואר בתו"א ע"ז דעבודת השבטים הם עבודות פרטיות וכל א' במסילתו יעלה, שכאו"א מהם הי' עבודתו באופן אחר, ראובן הוא בחי' ראי', שמעון ע"ש כי שמע, לוי ע"ש הפעם ילוה, ויהודה הוא ע"ש הפעם אודה את ה', שהם כללות השבטים, כדמשמע בתו"א.

אך הענין הוא, שיש מעלה בעבודת השבטים דוקא, וכמבואר בענין החיות נושאות את הכסא, שנושאים את הכסא ואת האדם שעל הכסא לבחי' כי לא אדם, ובפרטיות יותר הנה ע"י עליית המלכות עי"ז נמשך תוספות אורות. ועד"ז הוא במרכבתא עילאה של האבות, שע"ז שמעלים את בחי' חכמה ובינה לבחינה שלמעלה מהם, נמשך עי"ז תוספות אורות בחכמה ובינה. ומזה שהשבטים מקבלים מבית אבותם, נמשך בהם ג"כ כח זה להעלות בחי' אדם העליון כו'. וזהו ענין לבית אבותם ולא לבית אמותם, דבית אמותם הוא בחי' בינה, שהוא רק ביטול היש לבד ואינו ביטול אמיתי, אבל לבית אבותם היינו שנמשך מבחי' חכמה שהו"ע ביטול במציאות, ביטול אמיתי. ומזה מגיע לבחי' יחנו, שהו"ע החני' במנוחה והתיישבות, אבל עכ"ז עדיין אי"ז תכלית השלימות, וזהו מה שממשיך מנגד סביב לאהל מועד יחנו, שנמשך בחי' הסובב.

[ד"ה ואני נתתי לכם שכם אחד - תשל"ב]

ההפרש בין יוסף לשאר השבטים, דיוסף ענינו הוא ירידה והמשכה מלמעלה למטה, בחי' התורה, ושאר השבטים ענינם הוא העלאה מלמטה למעלה, כמ"ש "ששם עלו שבטים שבטי י-ה", שהו"ע התפילה (ועם היות ששבטים הוא מלשון כוכבא דשביט כו' שהו"ע המשכה, אבל עבודתם כמו שהם בבריאה הוא בבחי' עלי' כמ"ש ששם עלו שבטים וכו' מלמטה למעלה), דתפילה היא כמו סולם, שהוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שעולה מלמטה למעלה בד' שליבות הסולם, דההתחלה היא מהודו לה' קראו בשמו, בחי' הודאה בלבד, ועוד קודם לזה מודה אני, ואח"כ ההתבוננות דפסוקי דזמרה וכו'. ועולה ממדריגה למדריגה ומשלב לשלב עד שמגיע לשמונה עשרה בביטול כעבדא קמי' מרי', וזהו ענין עבודת השבטים.

..אמנם עם היות דעיקר ענין התורה הוא בחי' המשכה מלמעלה למטה ועיקר ענין התפילה הוא העלאה מלמטה למעלה, הנה מכיון שכל הענינים שבקדושה כלולים זה מזה, הרי מובן, דגם בתורה ישנו בחי' התפילה, ענין ההעלאה מלמטה למעלה, ובתפילה ישנו בחי' התורה, המשכה מלמעלה למטה.

..וזהו שאמר יעקב ליוסף ואני נתתי לך שכם אחד גו', בחרבי ובקשתי, דדוקא ע"י בחי' יוסף הורד מצרימה, שהו"ע הירידה והמשכה למטה מטה ביותר, עי"ז פועל ההעלאה דהמטה מטה, שזהו ענין בחרבי ובקשתי (שהו"ע בחי' תפילה שבתורה). וכידוע בענין הליווער, דכשמגביהם דבר מעליונו או מאמצעיתו או גם קרוב לתחתיתו, אז לא יוגבה כל הבנין, ורק כשמגביהו מתחתיתו ממש, אז יגבי' כל הבנין, ועד"ז הו"ע ויוסף הורד מצרימה, שע"י הירידה למטה מטה ביותר, במצרימה, וכנ"ל דמצרימה היא למטה ממצרים סתם, עי"ז מברר ומגבי' כל סדר ההשתלשלות וכו'. ועי"ז שיוסף הורד מצרימה הצביר יוסף בר וכלכל כל הארצות משם, ואדרבה דוקא מארץ מצרים באה ההשפעה לכל הארצות, גם לארץ ישראל.

וזהו ואני נתתי לך שכם אחד גו' בחרבי ובקשתי, דע"י ירידת יוסף למצרים, ההמשכה למטה, פעל עי"ז שיתעלו כל הדברים התחתונים כו' שזהו ענין בחרבי ובקשתי. וגם דע"י בחי' יוסף ההמשכה למטה במצרים פעלה גם בכל השבטים, וכנ"ל שהכח על ההעלאה שהוא בחי' השבטים הוא ע"י ההמשכה דתורה שהוא בחי' יוסף וכו'. ולכן אומר על אחיך, והיינו שהוא למעלה מהשבטים ומ"מ פועל גם בהם,

[ד"ה כי מראש צורים - תשל"ד]

מראש צורים אראנו, היינו כשמסתכלים על ישראל (אראנו), צריך לראות שהוא מראש צורים, היינו שלא להסתכל איך שישראל הם במקומם בזעיר אנפין, אלא איך שהוא מצד שרשו ומקורו שהוא במוחין או"א, דצורים קאי על בחי' חכמה (אראנו), וגבעות קאי על בחי' בינה (אשורנו), שהם המוחין, והמדות (ז"א) הרי נולדים מן השכל, וכמ"ש בתניא שהמוחין הן שלש אמות, וחב"ד נקראו אמות ומקור למדות, דזהו "ששם עלו שבטים שבטי י-ה" דקאי על ישראל (שהם השבטים), בחי' ז"א (מדות), ואומר "ששם עלו שבטים", היינו שעלו בשרשם, להיותם (מצד שרשם) בחי' שבטי י-ה דאו"א, שנקראים י-ה (מוחין). וכמו"כ הרי זה נמשך אח"כ בנשמות, בהחלק אלוקה ממעל ממש. וכמו"כ הוא בעבודת האדם לקונו, דאני לא נבראתי אלא לשמש את קוני, היינו שכל ענינו הוא לשמש את קונו, הנה שם הוא ג"כ באופן כזה.

[ד"ה באתי לגני תשל"ז (מוגה) אות ח והשלמה כ-כא בחצאי ריבוע]

מבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי בשער התשובה [בקיצור] במאחז"ל שהשבטים אמרו ליעקב כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. דידוע הדיוק בזה, דמהו"ע ההקדמה שהקדימו כשם שאין בלבך, דלכאורה

הול"ל רק אין בלבנו אלא אחד, וכן מהו ההו"א שבאו השבטים לשלול. אך הענין הוא, דההקדמה דכשם שאין בלבך אלא אחד הוא הסבר ונתינת טעם למה שאמרו אין בלבנו אלא אחד. דאע"פ שהשבטים הם בבחינת מרכבתא תתאה דעולם הבריאה, [וזהו מ"ש ששם עלו שבטים שבטי י-ה, די"ה קאי על אצילות, והיות דהשבטים הם נשמות דבי"ע לכן צ"ל עלו, עלי', בכדי שיהיו שבטי י-ה], התחלת עולמות בי"ע, עלמא דפרודא, דכללות ענין עולמות האלו הוא בבחינת פירוד כמ"ש ומשם יפרד, אחרי ה"א (כנ"ל) הנה אעפ"כ אין בלבנו אלא אחד. והיינו, דאף ש(גם בשלימות העבודה דעולם הבריאה הנה) העבודה בגלוי היא בבחינת ועד שהוא רק חילופי אתוון דאחד, והיינו שהעבודה היא בבחינת אחרי הוי' אלקיכם גו', מ"מ בלבנו דהיינו בפנימיות הלב הוא בבחינת אחד. והנתינת כח ע"ז שגם (בהשבטים) בהיותם בבי"ע, עלמא דפרודא, יהי' בפנימיות הלב בבחינת אחד, היא מצד שאין בלבך אלא אחד (כנ"ל שזהו הסברה ונתינת טעם ע"ז שאין בלבנו אלא אחד). שבחי' של יעקב (בלבך) שמקומו הוא בעולם האצילות, ולא עוד אלא שהוא בחיר שבאבות, שהאבות הן הן המרכבה. ולכן עבודתו וכו' היא בבחינת אחד, הנה זה ממשיך [להיות שבחינת יעקב, הוא בריח התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה, לכן נמשך ע"י מהביטול דאצילות גם בבריאה] גם בלבנו (דהשבטים, בבי"ע) אלא אחד (הביטול וכו' דאחד).

אמנם אעפ"כ אומרים על המשכה זו כשם כו' כך כו', היינו דאי"ז אותו הענין ממש. וכמו שמבאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ בהדרושים דמה שאמרו כשם שאין בלבך כו' כך כו' הוא ממש ענין המאמר כגוונא דאינון מתייחדין לעילא אוף הכי איהי אתייחדת לתתא בכורסייא למיהוי אחד באחד כו', שע"י שאינון מתייחדין לעילא באחד נמשך כמו"כ לתתא בכורסייא למיהוי אחד באחד [עד שנמשך כן גם בהי"ב שבטים, כמבואר שם בארוכה שזהו הי"ב גבולי אלכסון הנעשים מהתכללות הו' קצוות (דהו' מדרות זב"ז)], אבל מ"מ זהו כגוונא בלבד, ואינו אותו הענין ממש כמו שהוא באצילות. וכמו"כ הוא במה שאמרו השבטים (כנ"ל שכן נמשך בהי"ב שבטים) כשם שאין כו' כך כו' דמבחינת יחו"ע שבלבך, שבאצילות, נמשך לנו (בבי"ע) להיות בבחינת יחו"ת ג"כ להיות בבחינת ביטול היש לאין אבל לא כמו יחו"ע ממש רק כשם כו' כך כו'. וזהו מה שגם בנשמות דבי"ע (נשמות השבטים) נמשך הארה מנשמות דאצילות (נשמת יעקב). ע"ד שהוא בכללות ההשתלשלות ובעבודה.

[ד"ה החלצו - תש"מ]

מ"ש לכל מטות ישראל תשלחו לצבא, ולא ממטות ישראל, כי אילו נאמר ממטות הי' משמע דקאי רק על בני"י למטה, ולא כל בני"י, ולזאת כתיב לכל מטות, היינו שצריך לפעול האחדות והשלום בכל ישראל למטה, וגם בכל סדר ההשתלשלות, וכמ"ש "ששם עלו שבטים שבטי י-ה", דגם בהיותם למעלה צריך לפעול בהם אחדות, גם בבחי' י"ה, פמליא של מעלה. והעבודה צ"ל באהבת חנם, היפך שנאת חנם. וזהו גם מ"ש החלצו ולא יחלצו, כי עבודה זו שייכת לכל ישראל. אלא שהבאתה אל הפועל היא ע"י המובחרים שבעם, וזהו מ"ש אלף למטה, דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו הוא המאלף ומלמד ענין אהבת ישראל, ונותן כח ועידוד בעבודה זו, ובפרט בקונטרס החלצו הידוע עם הוספת כ"ק מו"ח אדמו"ר.

[ד"ה ויאמר לו יהונתן - במדבר תשמ"ב]

מ"ש ואתכם יהיו איש איש למטה גו', שגם נשיאי השבטים השתתפו במנין בני"י, אבל רק בתור טפלים למשה ואהרן. כי משה ואהרן הם באצילות, משא"כ השבטים הם בבריאה כמ"ש "ששם עלו שבטים שבטי י-ה" שצריכים לעלות אל האצילות אבל לפני העליה הם בבריאה. וענין הנשיאים הוא שהם ממוצעים בין אצילות לבריאה, ולפיכך הם המעלים את השבטים מן הבריאה אל האצילות.

”שאלו שלום ירושלים ישליו אוהביך, יהי שלום בחילך שלוה בארמונותיך”

[לקו"ש חלק יח' מסעי ע' 449]

הרמב"ם בתחילת ספר עבודה, לפני הלכות בית הבחירה, מביא את הכתוב: ”שאלו שלום ירושלים ישליו אוהביך”. בזה הוא מרמז ומגלה שיש חיוב וציווי של ”שאלו” בדיבור, שזהו הלימוד בהלכות ביהב”ח וספר עבודה.

באם כוונת הרמב"ם ההיא שצריך ללמוד הלכות אלו (רק) בתור ”זכר למקדש” היה לו להביא את הכתוב שממנו זה נלמד בגמרא (ר”ה ל, א. סוכה מא, א) ”מנלן דעבדינו זכר למקדש שנאמר .. ציון היא דורש אין לה מכלל דבעי דרישה”. מאחר שהוא מביא דוקא את הפסוק ”שאלו שלום ירושלים” מדגיש הרמב"ם שיש חיוב מיוחד ללמוד ולעסוק בהפרטים ובפרטי פרטים (בדרך של ”שאלו” ב”שלום”) של הל' ביהב”ח – לא רק בתור ”זכר למקדש” בעבר בכדי לדעת לבנותו בעתיד, אלא זהו חיוב וציווי בבנין ביהמ”ק בהוה, בזמן הזה. משא”כ מהפסוק ”ציון היא דורש אין לה” למדים רק את החיוב של הדרישה ע”ד זכר וכו’.

לפי זה נמצא שהלימוד של הלכות ביהב”ח אינו רק לדעת כיצד לבנותו לעתיד, אלא זה נוגע גם לחיוב בנינו עכשיו, ע”י העסק בהלכות אלו, ע”י ”שאלו שלום ירושלים”.

[שיחות קודש תשל”ו – ער”ח מנ”א סוף ס”ב]

צריכים לשים לב להפסוקים שמביא הרמב"ם קודם קודם ההלכות בכל ספר הי”ד, כמו קודם הל' ביהב”ח שמביא הפס' שאלו שלום ירושלים וגו', ולכאור' בהל' ביהב”ח מדובר רק בבהמ”ק ולא בירושלים. אלא הרמב"ם לשיטתו מקרא תקרא ירושלים כולה. ”שאלו שלום ירושלים” קאי על כל הפרטים ”בחילך.. בארמונותיך..” וכל הפרטים הנכללים במילים אלו.

[כ”ף חשוון תשמ”ב, תו”מ עמ' 406 ואילך]

מבאר גודל ההוראה הנלמדת מקאפ' קכ”ב, שז הוא התחלת שנת קכ”ב לאדמו”ר הרשב”ב נ”ע שענינו לפעול על כל הסוגים מראשיכם שבטיכם עד חוטב עציך...

והעיקר לבאר הבא לקמן לראשיכם שבטיכם. שאף שענינם 'תורתם אומנתם', חיי עולם, ששם אין חילוקים, מ”מ יש הוראה מפרק קכ”ב להדגיש גודל ענין השלום בכמה אופנים, שלום: ”ירושלים הבנוי' כעיר שחבורה”, עיר שהיא עושה כל ישראל לחברים (שיהיו נאמנים על הטהרות ועל התרומות).

שלום: של ירושלים שלמעלה עם ירושלים של מטה, באופן ד”יחדיו”. כמבואר בלקו”ת שבנות ירושלים קאי על הנשמות קודם שירדו, ירושלים של מעלה, וכאשר ירדו אזי יחוד בין ירושלים שלמעלה – נשמות של ראשיכם, עם המטה, ירושלים של מטה, הם הנשמות דחוטב עציך... ודוקא ע”י שעמדו כל בניי כאיש אחד כנגד ההר, זה פעל האחדות.

ושנה זו שאומרים כל יום אפי' בימות החול קאפ' קכ”ב, וזה בנוסף לאמירת פס' ”למען אחי ורעי..” בתפלת אין כאלוקינו, הרי”ז מוסיף באהבת ואחדות ישראל, וזה תלוי בדברים היוצאים מהלב. וההוראה להוסיף במבצע

אהבת ישראל. וזה ממשיך לכל שאר המבצעים. וההוראה להוסיף לרכוש אות דס"ת, שע"ז מתאחד עם כל שאר בני" באחדות אמיתית.

וקשור עם שמו של אדמו"ר נ"ע – שלום, הוזכר כמ"פ בקאפ' קכ"ב, שהיא נקודה עיקרית, כי ענינה מאחד נגלה בתורה עם פנימ' התורה. ודוב שענינה מסורבל בבשר, כדוב, ומצד ריבוי הבשר, כבד התנועה, וזה קאי על עניני העולם, ואין להם מנוחה. אבל זהו החיבור בין שלום ודוב, שמאחד ע"י שלום, קו האמצעי. וזה כולל השלום בין יחו"ע ויחו"ת המבואר כאן ברשימת הצ"צ על התהילים, שהעבודה היא באופן ד"עיר שחבורה לה יחדיו".

[תו"מ התועדות תשד"מ - ש"פ נצו"י ח"ד ס"ל]

נתעכב על דברי הרמב"ם תחילת פ"ב מהל' בהב"ח, הקשור גם עם הפסוק "שאלו שלום ירושלים" בפתיחת הלכות בהב"ח דשיעור היומי:

ברפ"ב כותב "המזבח מקומו מכוון ביותר, ואין משנין אותו ממקומו לעולם", וממשיך בה"ב: ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח.. הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מהתיבה.. ובו הקריב אדם הראשון כשנברא". מדיוק לשונו "המזבח מקומו מכוון ביותר" מובן שזהו רק בנוגע למזבח, משא"כ המקדש עצמו אף שצ"ל במקומו, אבל לא מכוון ביותר, כיצד יתכן לומר שישנם ענינים בבהמ"ק שאינם מכוונים ביותר, הרי "הכל מיד ה' עלי השכיל"?

הביאור בזה, מצינו שינויים בין בית ראשון לשני וכו', כי עיקר הדיוק הוא שהמקדש יהי' במקומו בהר המוריי אבל אינו מכוון ביותר, ויכול להיות שינויים ממקדש למקדש. אמנם לאידך גיסא מצינו מעלה בנוגע למקומו של ביהמ"ק לגבי המזבח: שכותב הרמב"ם "כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה'. ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד ובהר המוריי שבה", כלומר, אף שמקומו של בהמ"ק אינו מכוון ביותר, מ"מ אין כל אפשרות למקום אחר. משא"כ מקומו מזבח, הרי למרות שמקומו מכוון ביותר מ"מ מצינו שגם לאחר שאדה"ר בנה מזבח במקום זה נבנו מזבחות נוספים בשאר מקומות.

ועפ"ז יומתק ביותר פתיחת הרמב"ם בפסוק "שאלו שלום ירושלים" מכיון שמקומו של ביהמ"ק אינו מכוון ביותר, ואעפ"כ מוכרח להיות בירושלים דוקא, מובן שענין זה קשור עם המעלה המיוחדת בירושלים.

[ספר השיחות תשמ"ט ח"ב - ש"פ אמור ס"י ואילך]

בתחילת ספר עבודה מביא הרמב"ם הפסוק "שאלו שלום ירושלים ישליו אוהביך": "שאלו שלום ירושלים" מורה על העבודה דבנ"י עלי' מדובר בסוף ספר זרעים - שבכל זמן ובכל מקום, אפילו כש"אין שם בית" ואין "שלום ירושלים" בגשמיות - צ"ל "שאלו שלום ירושלים", הגעגועים והבקשה ל"שלום ירושלים" [ע"ד מאחז"ל עה"פ "ציון היא אין דורש לה - מכלל דבעיא דרישה"], ועד שיבוא בפועל כעבודתו (רוחנית) ש"ירושלים" שבו - "יראה שלם" - נמצא כשלימות (שלום גם מל' שלימות), ועד לאופן ד"קדש קדשים".

אבל אין זה עדיין תכלית השלימות (כיון שבפועל "אין שם בית" וירושלים בגשמיות) ולאח"ז מגיעים (ע"י העבודה ד"שאלו שלום ירושלים") ל"ישליו אוהביך", שלימות ענין השלוח גם בגשמיות בגאולה העתידה, ומעין זה בסוף זמן הגלות [ולא כמו אצל יעקב, שביקש לישוב בשלוח, אבל בפועל קפצה עליו רוגזו כו' - כיון שאז הי' לפני העבודה דזמן הגלות; משא"כ לאחר עבודה זו, שמהפכים כל הענינים הבלחי רצויים - נעשה "ישליו" בשלימות ובפשטות גם בגשמיות], ו"אוהביך" - תכלית שלימות העבודה לשמה (כמבואר ברמב"ם

סוף הל' תשובה) ששלימותה כמצות רצונך תהי' לע"ל, ומעין זה עכשיו (ובפרט עי"ז שישנו "ישליו", קיום יעודים גשמיים ושלווה בפשטות, שזה מאפשר שהעבודה תהי' בשלימות).

ומיד בהמשך לזה בא מנין המצוות דבנין ביהמ"ק בפועל, "לבנות ביהמ"ק וכו'", ואח"כ ההלכות עצמן "מ"ע לעשות בית לה' כו'" - לעשות דוקא, במעשה בפועל, שהוא העיקר.

הלימוד וההוראה מהאמור לעיל:

אע"פ שנמצאים בגלות, ובחושך כפול ומכופל דעקבתא דמשיחא, וההעלמות והסתרים דנה"ב כו' מתגברים תמיד, צריך לדעת - שאדרבה: דוקא במצב זה נותנת התורה תוספת כחות לתקן את החסרונות שעלולים להיות מצד מיעוט הלבבות, עי"ז שבנ"י מוסיפים ביתר שאת וביתר עוז בעבודתם, ועי"ז נעשה - "הוכפל בו כי טוב" (למעלה מהטוב שישנו כאשר אין העלמות). צריך לדעת שכשנמצאים בגלות, יש לכל יהודי בשלימות את חלקו בארץ ישראל, ויתירה מזו - "קדש הקדשים", ובאופן שהקב"ה נעשה חלקו ונחלתו, וכידוע פתגם רבותינו נשיאנו שהנשמה מלכתחילה לא הלכה לגלות כו' ואין הדבר תלוי אלא ברצונו - שזה יהי' אצלו בגלוי, בחייו היום-יומיים.

"למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך"

[ד"ה להבין מאן פני האדון - תשי"ז]

להבין מה שאמרו בזה מאן פני האדון הוי' כו' דא ר' שמעון בן יוחאי, ומבואר בזה במאמר של אדמו"ר הזקן, דהנה כתיב "למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך", וידוע ששלום קאי על יסוד ז"א, ובך קאי על מלכות, ופירוש "אדברה נא שלום בך" הוא השפעת יסוד ז"א למלכות, והוא ע"ד מ"ש ונתתי שלום בארץ (כמבואר בזהר). ומקדים בכתוב "למען אחי ורעי", היינו, שהשפעת יסוד ז"א למלכות ("אדברה נא שלום בך") היא "למען אחי ורעי", שבשבילם נמשך השפע דיסוד ז"א למלכות. וצריך להבין, מי הם אלו שנקראים אחים ורעים שלו.

אך הענין בזה, דהנה, כאשר נאצלו יו"ד ספירות דאצילות באורות וכלים, נאצלו עמהם ג"כ נשמות דאצילות, והם הנקראים אחים ורעים לז"א. והחילוק שבין הנשמות דאצילות (שנקראים אחים ורעים לז"א) להנשמות כמו שהם בבריאה, הוא, שנשמה דאצילות לא תוכל לסבול כל דבר רע, לפי שבאצילות אין רע כלל, כמ"ש לא יגורך רע, והיינו, שבחיי האצילות הוא אלקות ממש, ואין באלקות שום תערובות רע ח"ו. ולכן מצינו בדוד שבשעת מעשה החטא נסתלקה ממנו שכינה כו"ו. משא"כ כאשר כח האלקי מסתתר בעולם הבריאה, אזי יש בו תערובות רע, שמיעוטו רע, ואז שייך ענין של חטא, שזהו מש"נ ונפש כי תחטא, נפש דייקא, שהיא מבי"ע ולא מאצילות.

והנה רשב"י הי' נשמה דאצילות, וכיון שבחיי האצילות הוא אלקות ממש, ולכן הי' יכול לומר על עצמו אנא סימנא בעלמא, וכיוצא בזה בהתפארות ורוממות עצמותו במאד מאד, אף שאין זה מדרכי הצדיקים, כי, ענין זה אינו רוממות והתנשאות עצמו, כי אם רוממות והתנשאות האלקות. וזהו גם ההפרש בין אופן העבודה בעולמות בי"ע לאופן העבודה דעולם האצילות, שהעבודה בבי"ע היא בענין הביטול, לפי שנתהוה ונברא בבחי' נפרד כו', משא"כ נשמה דאצילות שאינה בבחי' נפרד אלא בבחי' אלקות ממש, עבודתה היא באופן של הגבהה כו', לפי שאין זה הגבהה עצמו אלא הגבהה האלקות, שהרי כל מציאותו היא המציאות דאלקות. ועפ"ז יובן מה שאמרו על רשב"י מאן פני האדון כו'. אך לא כל נשמות הצדיקים יכולים להתנשאות כ"כ, מלבד אלה שנשמתם היא מבחי' אצילות ממש שנקראים אחים ורעים, והם יחידי סגולה שבדור, כנשמת רשב"י וכיו"ב וד"ל.

וזהו גם ענינו של רבינו הזקן שהי' נשמה דאצילות, והיינו, שבהיותו למטה הי' כמו באצילות ממש, ולכן כל הנהגותיו למטה היו נעשים מאליהם, בלי כל השתדלות, באותו אופן כמו שהענינים הם למעלה, וכידוע שבערב ש"ק הי' נרדם מאליו, מפני שלמעלה הוא זמן שינה כו', וכיון שהי' נשמה דאצילות, והי' אצלו גילוי אלקות למטה כמו למעלה, לכן הי' בכחו לפעול גילוי אלקות לכל, וכמשנת"ל בפירוש למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, שלמען אחי ורעי שהם נשמות דאצילות נעשה השפעת יסוד ז"א במלכות, שעי"ז נעשה גילוי אצילות בבי"ע.

והענין בזה, כידוע שע"י רבינו הזקן נעשה הענין דיפוצו מעינותיך חוצה שנאמר להבעש"ט²¹. והיינו, דעם היות שבשעה שנאמר להבעש"ט²² שביאת המשיח תהי' בעת שיתפרסם למודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעינותיך חוצה כו' ויכלו גם המה לעשות עליות ויחודים כמוך כו', התיירא מזה כו'²³, מ"מ, נפעל ענין זה ע"י רבינו הזקן בהתגלות תורת חסידות חב"ד [שהיא היא תורת הבעש"ט ז"ל²⁴, והיינו, שאין זה רק באופן די שבכלל מאתיים מנה²⁵, אלא שזוהי אמיתית תורת הבעש"ט, וכידוע²⁶ שהבעש"ט הראה איך צריכים לעבוד את השי"ת, ורבינו הזקן הראה איך אפשר לעבוד את השי"ת] באופן שגם בשכל אנושי ישיגו אלקות, ועד שגם אלו שעבודתם אינה ע"י לימוד והשגה כיון שעדיין לא שייכים לזה, אלא עבודתם היא לשכן שמו שם²⁷, ע"י אמירת ברכה ופסוק תהלים²⁸, הנה ע"י תורת חסידות חב"ד נעשית גם אצלם אמירת ברכה ופסוק תהלים באופן אחר לגמרי, נעלה יותר מאשר ע"י חסידות הכללית. וכמשל האדם, שכאשר הוא בעל שכל, אזי גם החג"ת והנהי"ם נעשים אצלו באופן נעלה יותר.